

**Kuczmany rodzaju *Dasyhelea* KIEFFER, 1911 (Diptera: Ceratopogonidae)
z torfowisk Polski**

**Biting midges of the genus *Dasyhelea* KIEFFER, 1911 (Diptera:
Ceratopogonidae) collected from Polish peat–bogs**

PATRYCJA DOMINIAK¹, RYSZARD SZADZIEWSKI²

Katedra Zoologii Bezkręgowców Uniwersytetu Gdańskiego
Al. Marszałka Piłsudskiego 46, 81–378 Gdynia

¹e–mail: pdominitrox@interia.pl

²e–mail: szadz@ocean.univ.gda.pl

Abstract. Ten species of the genus *Dasyhelea* KIEFFER, 1911 have been collected from Polish peat–bogs. They are: *Dasyhelea* (s. str.) *flavifrons* (GUÉRIN, 1833), *D.* (s. str.) *pallidiventris* (GOETGHEBUER, 1931), *D.* (s. str.) *stackelbergi* REMM, 1993, *D.* (*Dicryptoscena*) *notata* GOETGHEBUER, 1920, *D.* (*Prokempia*) *dampfii* KIEFFER, 1925, *D.* (*Pr.*) *luteiventris* Goetghebuer, 1934, *D.* (*Pseudoculicoides*) *arenivaga* MACFIE, 1943, *D.* (*Ps.*) *corinneae* GOSSERIES, 1991, *D.* (*Ps.*) *similaris* REMM, 1972, *D.* (*Ps.*) *turficola* KIEFFER, 1925. Three of them – *D. dampfi*, *D. corinneae* and *D. similaris* – are new for the Polish fauna.

Key words: Diptera, Ceratopogonidae, *Dasyhelea*, peat–bogs, new records, Poland

Do rodzaju *Dasyhelea* KIEFFER, 1911 należą niewielkich rozmiarów kuczmany występujące we wszystkich regionach świata. Larwy tych muchówek związane są z siedliskami wodnymi oraz ziemno–wodnymi. Imagines spotyka się na krzewach, roślinach zielnych i kwiatach. Zarówno samce jak i samice odżywiają się spadzią, nektarem i słodkimi sekrecjami roślinnymi (WAUGH & WIRTH 1976).

Na świecie znanych jest około 450 gatunków *Dasyhelea* (BORKENT & WIRTH 1997). W Europie kuczmany te reprezentowane są przez 74 gatunki (BORKENT & SZADZIEWSKI 2004, SZADZIEWSKI & DOMINIAK 2006), z których 24 stwierdzono do tej pory w Polsce (SZADZIEWSKI, *w druku*).

Ze względu na specyficzne warunki siedliskowe torfowiska stwarzają dogodne warunki do rozwoju wielu acidofilnych i borealnych gatunków kuczmanów. W Europie na torfowiskach odnotowano występowanie między innymi *D. flaviventris* (GOETGHEBUER, 1910), *D. modesta* (WINNERTZ, 1852), *D. notata* GOETGHEBUER, 1920, *D. parallela* REMM, 1962 (REMM 1962), *D. dampfi* KIEFFER, 1925, *D. fasciigera* KIEFFER, 1925 i *D. turficola* KIEFFER, 1925 (KIEFFER 1925).

Muchówki poławiano od maja do lipca 1981, 1983, 2005 i 2006 roku na kilku stanowiskach w północnej i południowo–wschodniej Polsce w obrębie kwadratów CF07, FE27, FE39, FE41, FV23 i FV34 siatki UTM. Imagines pozyskiwano głównie przy użyciu

siatki entomologicznej i konserwowano w 70% etanolu. Z hodowli pochodzą tylko *D. luteiventris* GOETGHEBUER, 1934 i *D. turficola*. Ze wszystkich okazów wykonane zostały stałe preparaty mikroskopowe.

Na zbadany materiał złożyło się 14 okazów dorosłych samców i samic należących do 10 gatunków i 4 podrodzajów. Możliwe, że niektóre ze stwierdzonych na torfowiskach gatunków znalazły się tam przypadkowo i ich rozwój nie jest związany z tego typu siedliskami.

Wszystkie okazy znajdują się w kolekcji Katedry Zoologii Bezkręgowców Uniwersytetu Gdańskiego.

***Dasyhelea (Dasyhelea) flavifrons* (GUÉRIN, 1833)**

Zbadany materiał. Bieszczadzki Park Narodowy, Rez. Tarnawa (FV34), siatka, 13.07.2005, 1♂, leg. P. Dominiak. Mazurki k Augustowa (FE27), siatka, 15.05.2005, 1♂, leg. P. Dominiak.

Gatunek holarktyczny znany z Francji, Anglii, Grecji, Chorwacji, Węgier, Austrii, Belgii, Niemiec, Czech, Polski, Estonii i Ameryki Północnej. Prawdopodobnie licznie występuje na terenie całej Polski. Larwy *D. flavifrons* rozwijają się w dziuplach, soku wypływającym z drzew i gnijących korzeniach różnych gatunków roślin (SZADZIEWSKI & DOMINIAK 2006).

***Dasyhelea (Dasyhelea) pallidiventris* (GOETGHEBUER, 1931)**

Zbadany materiał. Mazurki k Augustowa (FE27), siatka, 15.05.2005, 1♂, leg. P. Dominiak. Wigierski Park Narodowy, płd. brzeg rzeki Czarna Hańcza, k Słupie (FE39), siatka, 5.07.2005, 1♂, leg. P. Dominiak.

Gatunek palearktyczny, wykazany z Niemiec, Polski, Litwy, Estonii i Ukrainy. W kraju poławiany od maja do sierpnia. Imagines odwiedzają kwiaty baldaszkowatych.

***Dasyhelea (Dasyhelea) stackelbergi* REMM, 1993**

Zbadany materiał. Wigierski Park Narodowy, płd. brzeg rzeki Czarna Hańcza, k Słupie (FE39), siatka, 5.07.2005, 1♂, leg. P. Dominiak.

Torfowisko nad Czarną Hańczą to jedyne w Polsce stanowisko, na którym stwierdzono występowanie *D. stackelbergi*. Do tej pory gatunek ten podawany był z zaledwie kilku stanowisk w północno–zachodniej Rosji z okolic Petersburga.

***Dasyhelea (Dicryptoscena) notata* GOETGHEBUER, 1920**

Zbadany materiał. Wigierski Park Narodowy, Płw. Rosochaty Róg (FE39), siatka, 3.07.2005, 1♂, leg. P. Dominiak.

D. notata to gatunek arborealny palearktyczny, znany między innymi z Belgii, Niemiec, Polski, Węgier, Litwy, Estonii, Kaukazu i Dalekiego Wschodu. W Polsce obserwowany od czerwca do sierpnia na terenie całego kraju.

***Dasyhelea (Prokempia) dampfi* KIEFFER, 1925**

Zbadany materiał. Wigierski Park Narodowy, płd. brzeg rzeki Czarna Hańcza, k Słupie (FE39), siatka, 5.07.2005, 1♂, leg. P. Dominiak.

Gatunek borealny, znany z Litwy i Estonii. W Polsce wykazany po raz pierwszy. Brak jest dokładnego opisu genitaliów samicy *D. dampfi* a podobnie jak w przypadku wielu innych *Dasyhelea* cechy takie ubarwienie i wielkość ciała mają niewielkie znaczenie diagnostyczne. Dlatego też jedynie rekordy oparte o stwierdzenia samców tego gatunku mogą być traktowane jako wiarygodne.

***Dasyhelea (Prokempia) luteiventris* GOETGHEBUER, 1934**

Zbadany materiał. Popiołówka k. Korycina k Białegostoku (FE41), 4.06.1981, ex cult., 1♀, leg. R. Szadziwski.

Gatunek palearktyczny wykazany z terenów Austrii, Niemiec, Polski, Litwy, Estonii i północno-zachodniej Rosji.

***Dasyhelea (Pseudoculicoides) arenivaga* MACFIE, 1943**

Zbadany materiał. Bieszczadzki Park Narodowy, Rez. Tarnawa (FV34), siatka, 13.07.2005, 2♂♂, leg. P. Dominiak. Wigierski Park Narodowy, płd. brzeg rzeki Czarna Hańcza, k Słupie (FE39), siatka, 24.05.2006, 1♂, leg. P. Dominiak.

D. arenivaga notowany był w Algierii, Egipcie i w Polsce. W kraju poławiany w maju, czerwcu i lipcu, głównie na stanowiskach górskich.

***Dasyhelea (Pseudoculicoides) corinneae* GOSSERIES, 1991**

syn.: *Ceratopogon scutellatus* MEIGEN, 1830: 262 (♀, Niemcy)

Zbadany materiał. Bieszczadzki Park Narodowy, Rez. Wołosate k Ustrzyków Górnych (FV23), siatka, 12.07.2005, 1♂, leg. P. Dominiak.

Okaz typowy samicy *Ceratopogon scutellatus* opisanego przez Meigena w 1830 roku najprawdopodobniej nie istnieje. Nie zachowały się także materiały z Węgier opracowane przez KIEFFERA (1919) i ZILAHİ-SEBESS (1940). Redeskrpcję *Dasyhelea scutellata* i pierwszą ilustrację aparatu kopulacyjnego samca zamieścił w swojej pracy ZILAHİ-SEBESS (1940). Według niego *D. scutellata* posiada krótkie wyrostki apikolateralne oraz inne cechy budowy hypopygium charakterystyczne dla podrodzaju *Dicryptoscena* ENDERLEIN, 1936. Samiec obecnie złowiony w Bieszczadach odpowiada interpretacji tego gatunku przedstawionej przez REMMA (1971) oraz WAUGHA i WIRTHA (1976). Obecność tylko jednej komórki radialnej, kształt IX sternitu i długie wyrostki apikolateralne tergitu pozwalają zaliczyć *D. scutellata* do podrodzaju *Pseudoculicoides* MALLOCH, 1915.

Gatunek holarktyczny, nowy w faunie Polski.

***Dasyhelea (Pseudoculicoides) similaris* REMM, 1972**

Zbadany materiał. Wigierski Park Narodowy, płd. brzeg rzeki Czarna Hańcza, k Słupie (FE39), siatka, 24.05.2006, 1♂, leg. P. Dominiak.

Gatunek opisany z mokradeł w Buriacji (Syberia). Spoza locus typicus podawany z Niemiec (stwierdzenie wątpliwe) i Estonii. *D. similaris* nie był do tej pory notowany w Polsce.

Dasyhelea (Pseudoculicoides) turficola KIEFFER, 1925

Zbadany materiał. Wierzchucino (CF07), 30.06.1983, ex cult., 1♂, leg. R. Szadziewski.

Gatunek arborealny palearktyczny, znany z Wysp Brytyjskich, Niemiec, Polski, Regionu Kaliningradzkiego, Litwy, Estonii i Nadmorskiego Kraju oraz z Wysp Kanaryjskich i Algierii. W kraju *D. turficola* wyhodowany został z larw zebranych na torfowisku a także z wilgotnej gleby znad zbiorników słono- i słodkowodnych. Dorosłe muchówki spotykane są od maja do września na kwiatostanach baldaszkowatych.

Badania finansowane były z projektu BW 1430-5-0253-5 oraz 1430-5-0024-6.

Literatura

- BORKENT A., WIRTH W.W. 1997. World species of biting midges (Diptera: Ceratopogoniade). Bull. Am. Mus. Nat. Hist. **233**: 1-257.
- BORKENT A., SZADZIEWSKI R. 2004. Ceratopogonidae. [W:] Fauna Europaea. Database available online: <http://www.faunaeur.org> (19.12.2006).
- KIEFFER J.J. 1919. Chironomides d'Europe conservés au Musée National Hongrois de Budapest. Ann. Hist. Natur. Mus. Nat. Hung. **17**: 1-160.
- KIEFFER J.J. 1925. Chironomiden der Hochmoore Nordeuropas und des östlichen Mitteleuropas. Beitr. Kunde Estl. **10**: 145-163.
- REMM H. 1962. The genus *Dasyhelea* KIEFFER in Estonia (Diptera, Heleidae). Tartu Riikl. Ülik. Toim. **120**: 108-133.
- REMM H. 1971. On the Fauna of Ceratopogonidae of south Primorye (Ussuri Land). [W:] Living Nature of the Far East. Akad. Nauk Estonkoi SSR pp. 182-220.
- SZADZIEWSKI R. (w druku). Ceratopogonidae. [W:] BOGDANOWICZ W. (red.). Fauna Polski – charakterystyka i wykaz gatunków. T.II, Muzeum i Instytut Zoologii PAN.
- SZADZIEWSKI R., DOMINIAK P. 2006. New synonyms of European Ceratopogonidae (Diptera). Annales Zoologici **56**: 1-48.
- WAUGH W.T., WIRTH W.W. 1976. A revision of the genus *Dasyhelea* KIEFFER of the Eastern United States North of Florida (Diptera: Ceratopogonidae). Ann. Ent. Soc. Amer. **69**: 219-247.
- ZILAHÍ-SEBESS G. 1940. Heleiden aus Ungarn. Folia Entomol. Hung. **5**: 10-133.
-